

**ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՌՆՉՎՈՂ  
ԲԱՅԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒՆ ԿԱՊԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՄԱՍՏԱՅԻՆ  
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԳՐԱԲԱՐՈՒՄ**

***Բանասիր. գիտ. թեկնածու Լ. Ն. Ավետիսյան***

**Բանալի բառեր.** գրաբար, քրիստոնեական վարդապետությանն առնչվող բայական կայուն կապակցություններ, վերաիմաստավորված կայուն կապակցություններ, վերաիմաստավորում չունեցող կայուն կապակցություններ, միաբևեռ կայուն կապակցություններ, իդիոմ-ներ, թեմատիկ խմբեր:

**Ключевые слова:** грабар, глагольные устойчивые сочетания (УС), связанные с христианским архимандритством, семантически переобразованные УС, непереоосмысленные сочетания, унилатеральные УС, идиомы, тематические группы.

**Key words:** Old Armenian, the verbal stable compounds (SC) relating to the Christian archimandrity, semantically transfiguring SC, non-metaphorical SC, unilateral SC, idioms, thematic groups.

Բայի արժեք ունեցող կայուն կապակցությունները երկու կամ ավելի բաղադրիչներից կազմված պատրաստի վերարտադրելի և մասամբ կամ ամբողջությամբ վերաիմաստավորված միավորներ են, որոնց գերադաս բաղադրիչն անպայման բայ է: Ըստ որում, այդօրինակ կառույցները դասվում են անվանողական կապակցությունների շարքը՝ արտահայտելով հասկացություն: Անշուշտ, բայական կայուն կապակցությունները, դրվելով եղանակաժամանակային ձևերով, խոսքաշարում ստորոգման շնորհիվ հաղորդակցական արժեք են ձեռք բերում<sup>1</sup>:

Ինչպես լեզուներում ընդհանրապես, այնպես էլ հին հայերենում մասնավորապես բայական կայուն կապակցություններն ամենամեծ քանակությունն են կազմում: Ընդամիս, քրիստոնեական վարդապետությանն առնչվող այդ կարգի կայուն կապակցությունները գրաբարում զգալի տեսակարար կշիռ ունեն:

Սույն հոդվածում գրաբարի մակարդակում համաժամանակյա կտրվածքով բացահայտվում են խնդրո առարկա կայուն կա-

---

<sup>1</sup> Հմմտ. Բաղիկյան, 1986, 161:

պակցությունների իմաստային առանձնահատկությունները: Քննարկվում են քրիստոնեական վարդապետությանն առնչվող բայական կայուն կապակցությունների իմաստային (թեմատիկ) խմբերը, որոնք իրենց հերթին ենթարկվում են իմաստային ներքին խմբավորման, ինչպես նաև անդրադարձ է կատարվում այդ կարգի կապակցությունների իմաստային տիպերին:

Ա. *Բայական կայուն կապակցությունների իմաստային տիպերը*: Լեզվաբանական գրականության մեջ այս առումով առանձնացվում է ընդհանրապես կայուն կապակցությունների իմաստային երկու տիպ՝ վերաիմաստավորում չունեցող կամ ոչ փոխաբերական և վերաիմաստավորված<sup>2</sup>: Ըստ որում, վերաիմաստավորված այդօրինակ կառույցներն իրենց հերթին լինում են միաբնեռ կայուն կապակցություններ և իդիոմներ<sup>3</sup>:

Անդրադառնանք մեզ հետաքրքրող բայական կայուն կապակցությունների իմաստային տիպերին առանձին-առանձին:

1. *Վերաիմաստավորում չունեցող կայուն կապակցություններ*: Մասնագիտական գրականության մեջ կայուն բառակապակցությունների շարքն են դասվում ոչ փոխաբերական հարադրական բայերը<sup>4</sup>: Ուշագրավ է, որ ընդհանրապես հարադրական բայերը «-Տարբեր խոսքային միջավայրում հանդես են գալիս մերթ իբրև հարադրական բայեր, մերթ էլ իբրև դարձվածքներ: Բայց ամեն բայական հարադրություն դեռ դարձվածք չէ»<sup>5</sup>:

Քրիստոնեական վարդապետությանն առնչվող բայական կայուն կապակցություններում զգալի քանակություն են կազմում վերաիմաստավորում չունեցող կառույցները, որոնց համար կայունությունից բացի հատկանշական են պատրաստի վերարտադրե-

---

<sup>2</sup> Տե՛ս Բեդիրյան 1990, 5: Խաչատրյան, 1996, 106, 208:

<sup>3</sup> Տե՛ս Назарян 1987, 65:

<sup>4</sup> Հ մմտ. Բեդիրյան, 1990, 5:

<sup>5</sup> Տե՛ս Բեդիրյան 1973, 29-32:

լիությունը և շարահյուսական անընդմիջարկելիությունը: Հմմտ. *ժուժկալ լինել (իմ) անձին* (զսպել, ինքն իրեն հաղթել), *խրատ դնել* (խրատել, համոզել), *պաշտօն առնել // մատուցանել* (երկրպագել), *ապաստան լինել (իմ)* (հուսալ, ապավինել), *շնորհս առնել* (ներել), *օճան առնուլ // գտանել* (ներում ստանալ), *կնիք առնուլ* (կնքվել, մկրտվել), *անկանել(իմ) ընդ մահուամբ* (մեռնել), *սկիզբն առնուլ էանալոյ // լինելոյ // կենդանանալոյ* (ստեղծվել), *խօսել (իմ) ի խաղաղութիւն // ի հաշտութիւն* (խաղաղության՝ հաշտության բանակցություն սկսել), *ի խաչ ելանել* (խաչը ելնել. խաչվել), *զերիցութեան ձեռն դնել ի վերայ ուրուք* (ձեռնադրել երեց), *բարի առնել* (բարերարություն անել), *գալ յողորմութիւն* (ողորմել), *արկանել գութ զմամբ* (մեկին գրալ՝ կարեկցել), *զգենուլ բանին զմարմին* (մարմնավորվել իբրև մարդ, մարդկային բնություն առնել - Քրիստոսի մասին), *պաշտօն արկանել* (ժամերգություն կատարել), *գալ ի գղջումն* (գղջալ. ապաշխարել), *հերքել // մերժել // ի բաց կալ ի սուրբ հաւատոյ պարկեշտ կրօնից քրիստոնէութեան* (հեռանալ քրիստոնեական հավատից՝ կրոնից), *յաղօթս կալ առաջի Աստուծոյ* (Աստծուն աղոթել), *ի խաչ հանել, խաչամահ սպանել* (խաչի՝ խաչափայտի վրա բնեռել՝ գամել՝ սպանել): Հմմտ. Ե փոյթ ընդ փոյթ ձեռնամուխ եղեն աւերել քանդել զեկեղեցիս, զտունս աղօթից կործանել, ....զի այնու կարասցեն *հերքել մերժելի բաց կալ ի սուրբ հաւատոյ պարկեշտ կրօնից քրիստոնէութեան* (Թովմ. Արծ., 126): Արժա՞ն է կնոջ մարդոյ հոլանի *յաղօթս կալ առաջի Աստուծոյ* (Ա. Կորն. ԺԱ. 13): Արտաքս հանին քան զայգին, և *խաչամահ սպանին* (Ոսկ. Յհ. Ա. 9):

2. *Վերախմաստավորված (դարձվածային) կայուն կապակցություններ*: Լեզվաբանական գրականության մեջ ընդգծվում է. «Բառային միավորները բառակապակցական փոխհարաբերության մեջ երբեմն վերախմաստավորվում են և ստանում դարձվածային իմաստ»<sup>6</sup>:

<sup>6</sup> Տե՛ս Համբարձումյան, 2013, 59: Համբարձումյան 2019, 158:

Ինչպես արդեն նշել ենք, քննարկվող կառույցներում ի հայտ են գալիս իմաստային հետևյալ տիպերը՝ ա) միաբնեռ կամ միակողմ վերախմաստավորում ունեցող կայուն կապակցություններ, բ) իդիոմներ կամ իդիոմատիկ արտահայտություններ: Ըստ որում, առաջինները (հետայսու՝ ԴՄ) հատկանշվում են մասնակի, իսկ մյուսները՝ ամբողջական վերախմաստավորմամբ<sup>7</sup>:

Առհասարակ հին հայերենի դարձվածանու մեջ, այս դեպքում՝ քրիստոնեական վարդապետությանն առնչվող բայական կայուն կապակցությունների շրջանակներում համեմատաբար սակավադեպ են վերախմաստավորված (միաբնեռ և իդիոմատիկ) կառույցները:

ա) *Միաբնեռ ԴՄ-ներ*: Այս կարգի կայուն կապակցություններին բնորոշ է դարձվածայնորեն կապված անդամի (անդամների) առկայությունը<sup>8</sup>: Հայտնի է, որ «դարձվածային նշանակություններով օժտված են լիիմաստ բառերը», «դարձվածային իմաստ արտահայտելու համար կառույցի բոլոր բաղադրիչների վերախմաստավորում պարտադիր չէ»<sup>9</sup>: Հմմտ. *կալ պնդակազմ* (հաստատական լինել), *սրտակաթ առնել* (ջերմ սիրով համակել, սիրտը գրավել), *խոնարհեցուցանել զունկն* (զիջելով լսել), *ակն ածել ի վերայ ուրուք* (մեկի նկատմամբ հոգ տանել), *ելանել // անցանել յաշխարհե, թափել // արձակել զոգի* (մեռնել), *ընդ բանիւ առնել* (նգովել), *զձեռանէ առնուլ // ձգել // ունել (իմ)* (օգնել), *ըմպել զբաժակն մարդասիրութեան* (հավատով զինվել. քրիստոնյա դառնալ), *պատուել որպէս զնշխարս նահատակելոց սրբոց* (որպես սրբություն ընդունելով՝ խիստ պատվել՝ պաշտել), *տեսանել իբրև զերեսս հրեշտակի* (հավատով՝ հիացմունքով դիտել՝ ուշադրություն դարձնել), *հաղորդեալ լինել (իմ) ի գործ սրբոցն* (հավատին՝ հրաշքին հաղորդակից լինել):

<sup>7</sup> Հմմտ. Սուքիասյան, Գալստյան 1975, 7-9: Смит, 1959, 6-7:

<sup>8</sup> Բառի դարձվածային իմաստը կապակցության մեջ և նրա շնորհիվ ձեռք բերված իմաստն է. տե՛ս Ахманова 1969 164, 503):

<sup>9</sup> Տե՛ս Խաչատրյան 1996, 62-63:

Խնդրո առարկա բայական կայուն կապակցությունները դիտարկենք խոսքային միջավայրում. *Պատուեցին* գնոսա *որպէս զնշխարս նահատակելոց սրբոց* (Փարպ., 106): *Տեսանէր* ամենայն մարդ զերեսս նորա *իբրև զերեսս հրեշտակի* (ն. տ., 113): Թափեցան կճղակք ոտիցն և ձեռացն. որպէս զի առ մի նուագ *հաղորդեալ լիցի ի գործ սրբոցն* (Ագաթ., 396):

բ) *Բղիոմներ կամ իղիոմատիկ արտահայտություններ*: Նման կառույցները բնութագրվում են իրենց բոլոր բաղադրիչների լրիվ իմաստային կախվածությամբ, այսինքն՝ ամբողջական վերախմաստավորմամբ: Լեզվաբանական գրականության մեջ բուն դարձվածքների շարքը դասվում են հենց իղիոմատիկ արտահայտությունները<sup>10</sup>: *Հմմտ. արև կրել* (ապրել), *անկանել (իմ) յարևել* (մեռնել), *զհողմ արածել, ջանալ հողմոյ* (չնչին՝ անցողիկ՝ ոչ հոգևոր բանի հետևից ընկնել), *ոգի ի ձեռն դնել* (հանուն գաղափարի կյանքը վտանգել՝ մահն աչքի առաջ ունենալ), *յոգիս ապաստան լինել (իմ)* (չարաչար նեղվել՝ տանջվել), *գորումն ի ցորենոյ ընտրել* (կարևորն անկարևորից գատել, չարը բարուց զանազանել), *ճաշակել զաշխարհ* (ամուսնանալ):

Դիտարկենք քննարկվող միավորների հետևյալ կիրառությունները. Ոչ վաղագոյն սրբեսչիք *գորումնդ ի ցորենոյդ ընտրել* (Ագաթ., 262): Ամենեքեան միահամուռ զերկրաւոր նախանձ բերելով՝ ոչինչ ընդհատ երևեցան յանցանէ՝ որ ոչ *ճաշակեցին զաշխարհ* (Եղ., VII յեղանակ, 200):

Այնուհանդերձ, կայուն կապակցությունների նման դասակարգումը չի կարելի բացարձակացնել. միևնույն կապակցությունը, լինելով բազմիմաստ, կարող է հանդես գալ իմաստային մի քանի տիպերում: Հմմտ. խնդրո առարկա հետևյալ կառույցները, որոնք դրսևորում են միաժամանակ ոչ փոխաբերական (ոչ դարձվածային) և վերախմաստավորված (դարձվածային) իմաստներով հանդես գալու ներունակություն. *հաւատարիմ լինել (իմ)* – 1. հավատալ (վե-

<sup>10</sup> Հմմտ. Մուքիասյան, Գալստյան 1975, 7-9:

րախմաստավորում չունեցող կայուն կապակցություն), 2. հավատարիմ մարդու հանձնվել (վերախմաստավորված կայուն կապակցություն), *ծունր կրկնել* – 1. շատ անգամ ծունր դնել (վերախմաստավորում չունեցող կայուն կապակցություն), 2. երկրպագել (վերախմաստավորված կայուն կապակցություն), *դեղ դնել* – 1. բուժել (վերախմաստավորում չունեցող կայուն կապակցություն), 2. սփռվել (վերախմաստավորված կայուն կապակցություն):

Բազմիմաստ կայուն կապակցությունն իր բոլոր իմաստներով կարող է ներառել նաև իմաստային մեկ տիպի շրջանակներ: Հմմտ.վերախմաստավորում չունեցող կայուն կապակցություններ. *աղօթս առնել* – 1. աղոթել, 2. աղոթքով որևէ բան խնդրել, *ըստգիտ լինել (իմ)* – 1. մեղադրելի լինել, 2. մեղադրել, *սպաս ունել(իմ) // տանել (իմ)* – 1. պաշտել, 2. հոգ տանել, *երդումն ուտել* – 1. ավելորդ տեղը երդվել, երդումը դրժել, 2. երդվել, պարտավորվել, *ի կորուստ մտանել* – 1. կորստյան մատնել, 2. կորստյան՝ մահվան վտանգի ենթարկել: Վերախմաստավորված կամ դարձվածային կայուն կապակցություններ. *սնդել զանձն* – 1. ինքն իրեն սիրտ տալ, 2. ինքն իրեն զսպել, ժուժկալել, *ձեռն տալ* – 1. օգնել, 2. զիջել, խոնարհվել, *սպաս առնել* – 1. մեկի կարիքը հոգալ, 2. շողոքորթել:

Բ. *Բայական կայուն կապակցությունների իմաստային (թեմատիկ) խմբերը*: Քրիստոնեական վարդապետությանն առնչվող բայական կայուն կապակցությունների շրջանակներում այս առումով ի հայտ են գալիս մի շարք խմբեր և ենթախմբեր<sup>11</sup>: Անդրադառնանք դրանց՝ առանձին-առանձին:

---

<sup>11</sup>Ընդհանրապես լեզվաբանական գրականության մեջ ըստ այն հանգամանքի, թե որ բնագավառում են ծագել կայուն կապակցությունները, տարբերակվում են հետևյալ խմբերը. 1. գյուղատնտեսության, 2. կենցաղից եկող, 3. Բնության երևույթների, 4. արվեստի, 5. ռազմական, 6. մարդու ֆիզիկական (ֆիզիոլոգիական) վիճակի բնութագրումների մեկնաբանության, 7. կրոնական հավատալիքներից, սնոտիապաշտությունից. տե՛ս Աբրահամյան, 1978, 148-151:

1. *Մտավոր-հոգեկան գործողություններ ցույց տվող կայուն կապակցություններ:*

Չարը բարուց զանազանել. *գորումն ի ցորենոյդ ընտրել, անցանել գեր երկնայնոցն իմացութեանց, ընտրել իբրն զարծաթ:*

Բարին խորհել, հավատալ Աստծուն. *զբարի զմտաւ ածել, հաւատարիմ լինել (իմ), երկնչել (իմ) ի կեղծաւորութենէ որպէս յանհաւատութենէ, նախանձել ի բարիս, ըմպել զբաժակն մարդասիրութեան:*

Ջերմ սիրով համակ(վ)ել. *սրտակաթ առնել, արկանել սէր ընդ ուրուք, գալ զսիրով ուրուք:*

Հույս ունենալ, հաստատակամ լինել. *ապաստան լինել (իմ), կալ պնդակազմ:*

Կեղծավորություն՝ երեսպաշտություն անել. *ըստ մտի այլոց լինել (իմ), աչս առնուլ, սպաս առնել, ընդ միտ մտանել, երդումն ուտել:*

Խրատն անտեսել՝ արհամարհել, հավատը կամ արած լավությունն ուրանալ. *ապախտ առնել զխորհուրդն, առնել ընդ ոտս, անշնորհ առնել, թուլանալ ի հաւատս, մերժել ի բաց կալ ի սուրբ հաւատոյ պարկեշտ կրօնից քրիստոնէութեան:*

Շեղվել ճիշտ ուղուց, չարիք գործել. *ի հրապոյրս ուրուք ելանել, նիւթել զչարիսն:*

Ամբաստանել, նգովել, կորստյան մատնել. *դատախազ լինել (իմ), ըստգիւտ լինել (իմ), ի կորուստ մատնել:*

Ճիշտ ճանապարհից շեղել. *արկանել յուղիղ ճանապարհէ, բառնալ յոյս կենաց, ի պատրանս արկանել // մատուցանել:*

Խրատել, դարձի բերել. *խրատ դնել, յերկիրն բարւոք սերմանել, ածել յերկիւղ և ի խրատ, խօսել (իմ) ի խաղաղութիւն // ի հաշտութիւն:*

Ներել, մեղքերին թողություն տալ. *շնորհս առնել, գալ յողորմութիւն:*

Ձղջալ, ապաշխարել. *գալ ի զղջումն:*

Իմաստային տարբեր ենթախմբերի պատկանող մտավոր-հոգեկան գործողություններ ցույց տվող կայուն կապակցությունները

դիտարկենք խոսքաշարում. *Ընտրեսցէ նախ զնոսա իբրն զարծաթ*, զի ադուն այրեսցի (Ագաթ., 324): Որ ի ձեզ տոհմական լիցի՝ զօրաւոր հաւատովք ձեր ի նա՝ *ըմպել ձեզ զբաժակն մարդասիրութեան* զտիչ հրոյն ընտրութեան(ն. տ., 273): Լաւ է յամենայն ժամ *նախանձել ի բարիս* (Բուգ., 66): Եւ զի *զեկն ի գղջումն* յանցուցեալն, յիրաւի կրեաց պատիժ զմահ (Եզն., 74):

2. Առարկայի վիճակն իբրն գործընթաց՝ եղելություն ցույց տվող կայուն կապակցություններ. *ծնվել, ապրել. գալ ի ծնունդ, սկիզբն առնուլ լինելոյ // կենդանանալոյ // էանալոյ, արն կրել. մահկանացուն կնքել. գալ ի վախճան, անկանել (իմ) յարնէ // ընդ մահուամբ, յաշխարհէ ելանել // փոխել, անցանել յաշխարհէ, արձակել // թափել զոգի, վճարել ի կենաց, յաճիւն վախճանել, պակասել ի կենաց, ելանել ի մարմնոյ, մտանել առ Աստուած կենդանի . հարատևել. կալ մնալ յիմիք*: Հմմտ. խնդրո առարկա կայուն կապակցությունները խոսքային միջավայրում. Կամ զլուսին՝ որ ամսոյ ամսոյ հիւժանի, գրեթէ և մեռանի, և ապա *սկիզբն առնու կենդանանալոյ*, զի քեզ զյարութեան օրինակն նկարիցէ (Եզն., 1. Գ, 12): Ապաքէն եթէ կարի շատ յառաջ մատուցեալ ծերացայց, սակայն *ելանելոց եմք ի մարմնոյ* աստի, զի *մտցուք առ Աստուած կենդանի*, որ ոչ ևս ելանիցեմք ի նմանէ (Եդ., V յեղանակ, 101):

Քննարկվող կայուն կապակցությունների իմաստային խմբավորումը սրանով չի ավարտվում. բայական այդօրինակ կառույցներում կան այնպիսի միավորներ, որոնք օժտված են իմաստային մի քանի խմբերում հանդես գալու հնարավորությամբ.

ա) Ֆիզիկական և մտավոր-հոգեկան գործողություններ ցույց տվող կայուն կապակցություններ. *Ժուժկալ լինել (իմ) անձին, պնդել զանձն, գիտել զչափ անձին, զերիցութեան ձեռն դնել ի վերայ ուրուք, լնուլ զձեռն, պատուել որպէս զնշխարս նահատակելոց սրբոց, պաշտօն արկանել, սպաս արկանել // ունել (իմ) // տանել (իմ), զկատարած կենաց հասուցանել, ի կորուստ մատնել, ի չգոյէ*



ածել ի գոյ, կործանել գտեղիսն Աստուծոյ, աղօթս առնել, երկիր պա-  
գանել Աստուծոյ, օրհնութիւնս ի բարձունս առաքել:

բ) Տարածության մեջ շարժում և մտավոր-հոգեկան գործո-  
ղություններ ցույց տվող կայուն կապակցություններ. *ծունր կրկնել, գալ ի վերայ եկեղեցւոյն:*

գ) Հասարակական կյանքին վերաբերող և մտավոր-հոգեկան գործողություններ ցույց տվող կայուն կապակցություններ. *խօսել (իմ) ի խաղաղութիւն // ի հաշտութիւն, բարի առնել, հատուցանել փոխարէնս բարի փոխանակ չարեացն:*

դ) Հասարակական կյանքին վերաբերող գործողություններ և առարկայի վիճակն իբրև գործընթաց ցույց տվող կայուն կապակ-  
ցություններ. *կնիք առնուլ, օճան առնուլ, վրէժս տալ // լուծանել, ճա-  
շակել զաշխարհ, արանց լինել (իմ):*

ե) Մտավոր-հոգեկան գործողություններ և առարկայի վի-  
ճակն իբրև գործընթաց ցույց տվող կայուն կապակցություններ. *հաղորդեալ լինել (իմ) ի գործ սրբոցն, ոգի ի ձեռին դնել, զմահն և գ-  
կեանս առաջի դնել, յանգիւտ կորուստն յուղարկել (իմ), վաստակ  
լինել (իմ), ըմպել զբաժակն մարդասիրութեան, զոգի ի բաց դնել, յո-  
գիս ապաստան լինել (իմ), ի խաչ ելանել, զգենուլ բանին զմարմին:*

Դիտարկենք այսօրինակ բայական կայուն կապակցություն-  
ների բնագրային հետևյալ օրինակները. Անդադար *աղօթս արարէք*  
(Ա. Թեա. Ե. 17): Երագեաց Մովսէս խոնարհ *երկիր եպագ* (Ելք. ԸԴ.  
8): Նոյնգունակ *օրհնութիւնս միշտ ի բարձունս առաքել* (Յհ. Իմ.): Ն-  
մանեալ արարչին ամենեցուն՝ *հատոյց փոխարէնս բարի փոխանակ  
չարեացն* (Փարպ., 27): Քանզի ի յարութեան ո՛չ կանայս առնեն և ո՛չ  
*արանց լինին*, այլ այնպէս են (Ղեւ., 97): ԶԱստուած *ի խաչ ելեալ* ի  
մարդկանէ քարոզեն (Եղ., 27):

Այսպիսով՝ 1. Հին հայերենում զգալի տեսակարար կշիռ ու-  
նեն քրիստոնեական վարդապետությանն առնչվող կայուն կապակ-  
ցություններն ընդհանրապես և բայական այդօրինակ միավորները  
մասնավորապես:

2. Խնդրո առարկա կայուն կապակցությունները կարելի է ենթարկել իմաստային դասակարգման: Այս առումով բայական կայուն կապակցություններում ի հայտ են գալիս իմաստային տիպեր և խմբեր, որոնք էլ իրենց հերթին ենթարկվում են իմաստային ներքին խմբավորման:

3. Ըստ բաղադրիչների իմաստային կախվածության աստիճանի՝ քրիստոնեական վարդապետությանն առնչվող բայական կայուն կապակցություններում տարբերակվում են վերաիմաստավորում չունեցող (ոչ դարձվածային) և վերաիմաստավորված (դարձվածային) կապակցություններ:

4. Վերաիմաստավորված բայական կայուն կապակցություններն իրենց հերթին լինում են միաբևեռ դարձվածային միավորներ և իդիոմատիկ արտահայտություններ:

5. Բայական կայուն կապակցությունների իմաստային այսօրինակ դասակարգումը չի կարելի բացարձակացնել. միևնույն կայուն կապակցությունը, լինելով բազմիմաստ, կարող է հանդես գալ ոչ միայն իմաստային մեկ, այլև երկու տիպի մեջ:

6. Քննարկվող կայուն կապակցություններում ի հայտ են գալիս հիմնականում մտավոր-հոգեկան գործողություններ և առարկայի վիճակն իբրև եղելություն՝ գործընթաց ցույց տվող միավորներ: Իմաստային (թեմատիկ) այս խմբերին պատկանող կայուն կապակցություններն իրենց հերթին ենթարկվում են իմաստային ներքին դասակարգման: Ըստ որում, միևնույն կայուն կապակցությունը կարող է դրսևորել միաժամանակ իմաստային երկու խմբում հանդես գալու ներունակություն:

7. Քրիստոնեական վարդապետությանն առնչվող գրաբարյան բայական կայուն կապակցությունների դիտարկումը խոսքային միջավայրում հնարավորություն է տալիս բացահայտելու այդ կարգի կառույցների պատկանելությունը գրքային բարձր ոճին, արժևորելու ժողովրդի հոգևոր-մշակութային կյանքում նրանց նշանակությունը, հուզարտահայտչականությունը և, ընդհանրապես,

նման կապակցությունների կարևորությունը սերունդների քրիստոնեական դաստիարակության առումով:

#### **Համառոտագրություններ**

*Ագաթ.* – Ագաթանգեղայ Պատմություն Հայոց, Տփղիս, 1909:

*Բուզ.*– Փաստոսի Բուզանդացու Պատմություն Հայոց, Ս. Պետերբուրգ, 1883:

*Եզն.* – Եզնկայ Կողբացու Բագրեւանդայ եպիսկոպոսի Եղծ աղանդոց, Վենետիկ, 1826:

*Ելք.* – Ելք // Աստուածաշունչ մատեան Հին և Նոր կտակարանաց, Հայաստանի Աստուածաշնչային ընկերություն, Ե., 1997:

*Եղ.* – Եղիշէի Վասն Վարդանայ և Հայոց պատերազմին, Ե., 1957:

*Թովմ. Արծ.* – Թովմա Արծրունի և Անանուն, Պատմություն տանն Արծրունեաց, Ե., 1985:

*Ղեւ.* – Ղեւոնդեայ վարդապետի Պատմություն, Ս. Պետերբուրգ, 1887:

*Յհ. Իմ.* – Յովհաննու Իմաստասիրի Օձնեցու Մատենագրությունք, Վենետիկ, 1833:

*Ոսկ. Յհ.* – Յովհաննու Ոսկեբերանի Մեկնություն աւետարանին Յովհաննու, Պոլիս, 1717:

*Փարպ.* – Ղազարայ Փարպեցու Պատմություն Հայոց և Թուրք առ Վահան Մամիկոնեան, Տփղիս, 1904:

*Աստվածաշունչ.* համառոտագրությունները՝ ըստ ընդունված կարգի:

#### **Գրականություն**

Աբրահամյան Ս. Գ. 1978. , Հայոց լեզու, բառ և խոսք, Ե.:

Բաղիկյան Խ. Գ. 1986. Ժամանակակից հայերենի դարձվածային միավորները, Ե.:

Բեղիբյան Պ. Ս. 1973, Ժամանակակից հայերենի դարձվածաբանություն, Ե.:

Բեղիբյան Պ. Ս. 1990, Ժամանակակից հայերենի ոչ փոխաբերական կայուն բառակապակցությունները, Ե.:

Խաչատրյան Լ. Ս. 1996, Խոսքիմասային տարաբժեքությունն արդի հայերենի կայուն կապակցություններում, Ե.:

Համբարձումյան Վ. Գ., 2013, Հովհան Մամիկոնյանի «Տարոնի պատմության» լեզուն և ոճը, Ե.:

Համբարձումյան Վ. Գ., 2019. Լեզվաբանության հիմունքներ, Ե.:

Սուքիասյան Ա. Մ., Գալստյան Ս. Ա 1975, Հայոց լեզվի դարձվածաբանական բառարան, Ե.:

- Ахманова О. С. 1969. , Словарь лингвистических терминов, М.  
 Назарян А. Г., 1987. Фразеология современного французского языка, М.  
 Смит Л. П. 1959. Фразеология английского языка, М.:

Л. Н. Аветисян. Семантические особенности глагольных устойчивых сочетаний, связанных с христианским архимандритством в грабаре.- Глагольные устойчивые сочетания (в дальнейшем: УС), связанные с христианским архимандритством, несомненно имеют большой удельный вес в грабаре. В данной статье по синхронному анализу рассматриваются вопросы семантики такого рода УС в грабаре. Среди глагольных УС, связанных с христианским архимандритством, различаются семантически переобразованные (частично или целостно) или непереосмысленные сочетания характеризующиеся воспроизводимостью.

Семантически переобразованные глагольные УС грабара включают: 1. унилатеральные УС, 2. идиомы. Глагольные УС грабара, связанные с христианским архимандритством, обладают широкими номинативными возможностями. Они могут быть распределены по тематическим группам. Смысловые особенности древнеармянских глагольных УС, связанных с христианским архимандритством, проявляются в речевой среде и ярко выражают особенности духовной культуры и языкомышления армянского христианина.

*L. N. Avetisyan. The semantic specifications of verbal stable compounds relating to the Christian archimandrity in old Armenian.-* The verbal stable compounds (therefore: SC) relating to the Christian archimandrity certainly are of considerable number in old Armenian. In the level of old Armenian on synchronic basis the questions of semantics of verbal SC relating to the Christian archimandrity are scrutinized in the present article.

Among verbal SC of Old Armenian relating to the Christian archimandrity semanticly transfiguring (partly or fully) or non-metaphorical SC are distinguished. They are characterized with redy reproduction. The semanticly transfiguring verbal SC of Old Armenian relating to the Christian archimandrity are include: 1. unilateral SC, 2. idioms. The verbal SC of Old Armenian relating to the Christian archimandrity have wide nominative possibilities. They can be divided due to the thematic groups. The semantic specifications of verbal SC of Old Armenian relating to the Christian archimandrity are expressed in the speech environment and more brightly demonstrate the characteristics of clerical culture and linguothinking of Christian our nation.